

# CULTURA

AVUI

DIJOUS, 2 DE DESEMBRE DEL 2004

Jordi Coca: “La societat catalana ha estat molt tancada, i és molt hipòcrita amb les seves cares obscures”

FRANCESC BOMBÍ-VILASECA

JORDI COCA (BARCELONA, 1947) VA GUANYAR EL PREMI JOANOT MARTORELL AMB ‘CARA D’ÀNGEL’ (EDICIONS 62), UNA NOVEL·LA EN QUÈ L’APARICIÓ EN UN ‘PEEPSHOW’ D’UNA NOIA MOLT JOVE I D’ASPECTE INNOCENT CANVIA LA VIDA D’UN HOME DE MITJA EDAT LA VIDA DEL QUAL ESTÀ ABSOLUTAMENT EN VIA MORTA



JORDI GARCIA

SUMARI

## Nova col·lecció de clàssics de l'Índia

IV

Artur Martí (que va morir fa poc) i Josep Maria Duch van crear una col·lecció d'obres de contingut divers que tenen en comú ser traduccions de textos originals en sànscrit de l'Índia antiga. Us oferim un reportatge sobre aquesta aventura editorial.

## Visita a la casa de John Ashbery

IX

El poeta nord-americà John Ashbery ens va rebre a la seva casa de Hudson, a l'Estat de Nova York. L'autor d'*Alguns arbres*, el primer llibre de poemes seu que es tradueix al català, ens va mostrar i comentar la seva extensa biblioteca.



## El volum 'Història de Catalunya'

XI

L'editorial L'Esfera dels Llibres ha publicat un volum de gairebé nou-centes pàgines que recull la *Història de Catalunya*, escrita per Arturo Pérez, Flocel Sabaté, Antoni Simon i Albert Balcells, que també és el director d'aquesta obra ambiciosa.

## ENTREVISTA

## Jordi Coca

NOVEL·LISTA

**F.B.V.** Per què aquest gust per la morbositat a 'Cara d'àngel'?

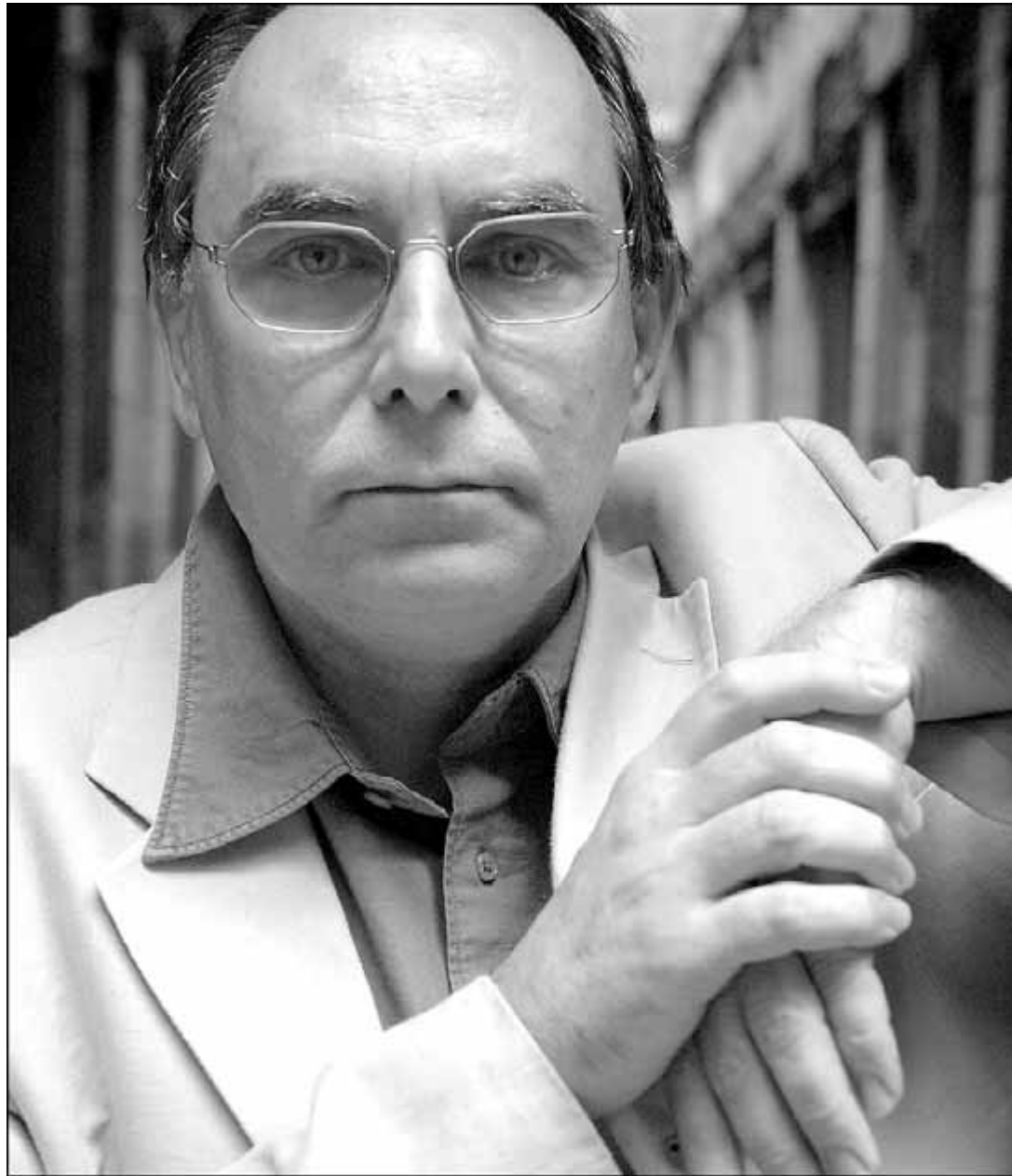
**J.C.** No és un gust per la morbositat, sinó la necessitat de parlar de coses de les quals normalment no es parla. Ahir em va trucar Josep Palau i Fabre i em va dir que estava llegint la novel·la i que ara és possible escriure-la, però durant tots els anys en què ha dominat de manera evident el Noucentisme no es podia fer. I això que ell havia obert una mica el camí, però costava molt. La societat catalana ha estat molt tancada, reclosa en ella mateixa, i a més és molt hipòcrita amb les seves cares obscures. El més enllà que anem és a la *Vida privada*, de Sagarra, i al final és una descripció una mica pintoresca de quatre cases de putes i prou. El que hi ha també és una novel·la d'obsessió per la joventut, gairebé una novel·la de vampirs, amb un individu que té la il·lusió perduda i només la pot recuperar amb la succió vampírica o fins i tot caníbal, perquè posseint-la només físicament no en té prou. Són uns temes que no són habituals, però crec que està bé que es toquin.

**F.B.V.** Com és que la sexualitat s'ha erigit en centre del nostre món? El sexe és omnipresent, avui...

**J.C.** Sí, hi ha una presència molt evident, sobretot al món occidental, que figura que ja estem alliberats i que som democràtics... El que no sé és si aquesta mena de sensualitat explica la totalitat del que passa, perquè generalment es relaciona amb una part positiva i bella de nosaltres mateixos, però també pot haver-hi una part obscura, que és la que a mi em sembla que de vegades es camufla i és la que vaig intentar explicar a *Lena* des del punt de vista d'un personatge femení turmentat per la malaltia i la culpabilitat, i en aquest cas a partir de la pèrdua de la joventut i la construcció d'un deliri.

**F.B.V.** A mesura que es purifica, el seu protagonista va deshumanitzar-se, que és el contrari del que pretén...

**J.C.** Ho destrueix tot... És el Faust, que és un dels mites moderns, i que també ha tocat Palau i Fabre. La intenció és construir un artefacte que tracti d'alguna cosa més que un senyor que va a un *peepshow* i que es penja d'una noia. Ell vol tenir el que considera més sublim que ha vist mai i alhora se sent a l'altra banda de la sublimitat i per això hi aspira, i per tant ha de fer un procés de depuració, de neteja, però si et poses a ne-



JORDI GARCIA

tejar gaire al final et carregues l'amic, la companya, aquella dona que en definitiva és una bona persona però que ha tingut mala sort... t'ho vas carregant tot.

**F.B.V.** Per què li ha interessat tant aquesta obsessió?

**J.C.** La veritat és que com a narrador no m'ha interessat gaire. Quan vaig acabar *Lena* tenia un altre projecte i l'estava començant, *Sorres blanques*, i el vaig abandonar amb unes setanta pàgines i en estat embrionari. I tot de cop se'm va acudir com un flaix tota la novel·la de dalt a baix: el títol, la situació, gairebé tots els personatges, tota l'estructura. M'hi vaig posar i ho he fet en un temps per a mi rècord: vaig trigar quatre mesos i mig o cinc i jo normalment no escric ràpid.

**F.B.V.** Suposo que ha hagut d'anar a 'peepshows', cinemes porno...

**J.C.** Vaig tenir molt clar que no volia fer una novel·la sobre el submón de la prostitució, no m'interessava, però hi havia de ser i naturalment hi he anat. A les coses que escric

no dono molta importància als ambients, la percepció de les olors, sense grans descripcions però que es vegin viscudes. El que passa és que pel meu personatge, tampoc podia anar a llocs com espectacles de *showgirls*, massa cars i massa sofisticats. És un home molt modest, fins i tot des del punt de vista econòmic, i havia de ser una cosa senzilleta i barata, com és anar a un local i deixar-hi quatre monedes, pagar una entrada d'un cinema, qualsevol cosa més cara està fora de lloc, i la relació amb la prostitució ha de ser de carrer, la més *tirada*, al carrer Sant Ramon... Però insisteixo que no hi ha cap pretensió de fer un retrat d'aquesta Barcelona.

**F.B.V.** Després de 'Lena' havia dit que estava cansat d'escriure de sexe, que l'havia saturat, però hi ha tornat...

**J.C.** I la veritat és que en continuo absolutament cansat. Estic treballant en una cosa nova que no té res a veure amb això. També estic cansat d'escriure en primera persona, penso que

com a narrador ha arribat un moment que necessito sortir de la primera persona i sortir d'aquesta llargada [al voltant de les dues-centes pàgines]. He arribat a un punt que com a escriptor necessito un rept nou i la primera persona m'ofega, i també aquest món reclos, obsessiu, i aquesta focalització petita, i necessito remetre'm a coses més àmplies encara que segueixi en mons limitats, i penso que la tercera persona m'ho permetrà. És el que estic intentant. Quan va aparèixer la idea de *Cara d'àngel*, realment se'm va imposar, no vaig poder dir que no, era tan clar que existia, des de la primera ratlla fins al final... que no m'hi podia negar.

**F.B.V.** Quin paper té la novel·la dins el seu projecte narratiu?

**J.C.** Hi haurà hagut l'exploració del món de *Lena* en una segona novel·la, però el meu projecte no passa per encallar-me aquí ni per seguir escrivint coses d'aquesta mena. El meu projecte narratiu és l'exploració, o el retrat, de l'ésser humà, probablement català, del segle XX,

des del punt de vista no racional, no sentimental, sinó dels sentits, les intuïcions..., el que podríem dir-ne l'ànima, i anar explicant-la des de tants registres com pugui: des de l'autisme de *La japonesa*, fins a la perplexitat de no saber per què passen les coses de *Louise* (*Un conte sobre la felicitat*) o l'exploració d'uns records amargs i desagradables a *Sota la pols*, aquestes parts obscures de la sexualitat i de nosaltres mateixos a *Lena* i *Cara d'àngel*... Ara tinc ganes de parlar, a *Weekend*, de la gran hipocresia de la nostra societat...

**F.B.V.** Quina hipocresia i de quina societat?

**J.C.** De la societat catalana, la hipocresia social, sobre temes polítics, morals, de relació... Penso que la societat catalana és profundament política i sense projecte més enllà de la qüestió econòmica. Una de les coses que m'esfereixen en aquest moment és que des del punt de vista polític no hi ha un gran projecte estratègic per a la cultura del nostre país. Hi ha coses, hi ha persones que fan coses fantàstiques, fins i tot diria que hi ha institucions, però des de la política no; no veig ningú, ni de les dretes ni de les esquerres, que digui: "Això és el que volem que sigui el nostre país d'aquí a deu anys". Va semblar que hi havia aquest projecte fa uns anys, quan sobretot des dels ajuntaments es va fer l'aposta per les infraestructures culturals, però moltes ara estan poc o gens dotades de recursos perquè funcionin. Amb els teatres passa igual... Tot això, com a societat, genera una relació amb nosaltres mateixos que és molt conflictiva i que em sembla molt falsa. Al final molts dels problemes polítics que tenim, com ara la llengua, l'Estatut i la relació amb Espanya, responen o són la causa d'aquesta manca de projecte. Hi ha com una relació amb nosaltres mateixos que no és del tot sincera.

**F.B.V.** Parlem d'una cultura catalana, però mai no ens preocupem de definir-la, oi?

**J.C.** Un país que fa tot just 25 anys va sortir d'una dictadura que ja era la culminació d'un procés desastrós de 250 anys el que segur que necessitava era un procés de reconstrucció nacional. Aquest procés havia començat amb la Mancomunitat, va revifar amb la República i semblava que ara era el moment, i la veritat és que mai hem tingut un període d'estabilitat com el d'ara. Doncs en aquest moment

► ► ►

Amb el suport de

 Generalitat  
de Catalunya

ENTREVISTA

# Jordi Coca

NOVEL·LISTA



JORDI GARCIA

► ► ► això no funciona. I paradoxalment, ens passen coses fantàstiques: la literatura catalana té uns èxits que no havia tingut mai, de públic intern i de projecció d'obres, com Belbel i les seves estrenes arreu del món, novel·les com *La pell freda*, les xifres de venda de narradors... I al costat d'això no pots anar a demanar un cafè al passeig de Gràcia perquè no t'entenen i t'ofenen... Què està passant? És un desajust i no tenim capacitat política? Potser tampoc no en volem tenir... Aquell gran projecte cultural que probablement serviria de vertebrador de moltes altres coses, trobo que no hi és.

**F.B.V.** Una Catalunya desarrelada de si mateixa, com el protagonista de *'Cara d'àngel'*...

**J.C.** No vull forçar la interpretació de la novel·la, però hi ha un fet que està fet amb tota la intenció i és que és un personatge que està en via morta, està a l'atur. Si fos una novel·la que ens arribés d'Alemanya segur que automàticament faríem una lectura no dic política però sí social: és un desarrelat i el desarrelament provoca alteracions al comportament i això acaba fent aflorar els conflictes més profunds, etcètera.

Aquests són problemes que tenim nosaltres a la societat catalana. Tornem a Palau i Fabre: sempre ha dit, i amb raó, que el gran problema de Catalunya és que no hem superat el Noucentisme i que no hem sabut enfrontar-nos-hi. Potser a partir de l'any 80 hauria calgut rellegir-nos, reconèixer-nos culturalment. A més, internacionalment estem vivim un moment de canvi d'era, i quan hi ha una fractura molt profunda a la societat, un canvi de civilització, cal reconèixer-nos. Plató no és el que critica el passat, sinó que el rellegeix i el reformula per poder continuar endavant. Han passat 25 anys, hem tingut alguns governs, ara podem dir que de dos signes

ideològics diferents, i de moment ningú aposta per això.

**F.B.V.** I als 80 es va decidir que tot el que venia de fora era el que valia...

**J.C.** Això jo ho veig com un reflex *patatero* d'aquest problema de fons. Quan tu no et reconeixes a tu mateix necessites, tanmateix, reconèixer-te en alguna cosa, i llavors busques el que t'arriba com a signe extern suposadament identitari: això és l'avantguarda, el prestigiós, el clàssic, el més bo, el reconeixement internacional..., i per aquí acabes amb coses tan absolutament pintoresques com això que se'n diu Teatre Nacional de Catalunya, que no ens feia cap falta ni des del punt de vista conceptual ni d'infraestructures, o coses tan absolutament ridícules com que no s'està fent res per tornar a retraduir o revisitar la tradició grecollatina en un país com el nostre, que té una cosa tan important com és la col·lecció *Bernat Metge*... Tot això, o és un signe que estem molt perduts, o és un suïcidi. És cert que s'han destinat molts diners a la cultura, però el que no sé és si s'ha fet de manera equilibrada i sobretot si s'ha fet des de la cultura no de gastar sinó d'invertir.

**F.B.V.** Vostè ha defensat una literatura arriscada, ha estat en contacte amb gent com ara Brossa i Palau i Fabre, però la seva narrativa és bastant ortodoxa...

**J.C.** Fins a l'any 1983 havia intentat escriure una narrativa d'investigació, de recerca, però una cosa és que vulguis fer-ho i l'altra que puguis, que estiguis en condicions de fer-ho. D'altra banda, mai vaig voler caure sota l'influx de Brossa: a mi m'interessava molt, l'he seguit i li he donat suport des que el vaig conèixer l'any 1967. El 1971 vaig escriure el primer llibre que s'ha escrit sobre ell... La meua admiració pel poeta era indiscutible, però jo no era Brossa. Cap a l'any 1979 o 1980 vaig tenir la sensació que havia arribat a un carreró sense sortida que em portava a una mena de tancament del text en ell mateix i cada vegada feia coses que eren més incomunicables al lector. Vaig deixar d'escriure i vaig passar tres anys llargs sense fer res. Tenia el propòsit de reconnectar amb el lector, jo sempre he tingut ganes de ser llegit, no a qualsevol preu però fet el que em semblava que havia de fer, i vaig començar aquesta aventura,

aquest cicle, que s'inicia amb *Mal de lluna* i que arriba fins ara. Tinc la sensació que he tancat un procés de vint anys. Hi ha alguna excepció com *L'emperador*, que és més llarga i va cap a una altra banda, però en general és una trajectòria homogènia.

**F.B.V.** I ara?

**J.C.** S'obre un període nou que no sé on anirà, però que en tot cas no vull caure en la imitació de Brossa, ni tallar amb la possibilitat de ser llegit, però estic intentant trobar una solució, una cosa més llarga i ambiciosa, probablement amb la tercera persona com a punt de partida... Veig que toca fer una altra cosa.

**F.B.V.** També ha publicat poesia i teatre...

**J.C.** No em sento poeta: vaig fer unes versions de Matsuo Bashō, i un llibre de poemes posterior que n'és un epígon, però ja està. També he intentat escriure alguna cosa de teatre, vaig fer *Platja negra*, *Antígona* i un espectacle, *Tempesta a les mans*, amb Hausson i Carme Callol, i ara tinc un quart text acabat que es diu *Interior anglès*, que és un text per a dues actrius, però tampoc no em sento dramaturg. El que em sento realment és narrador, i tinc ganes de continuar-hi, i on he estat més còmode és amb aquestes novel·les que he anat escrivint durant els darrers vint anys.

**F.B.V.** I per què vol canviar, doncs?

**J.C.** Crec que és un gest valent, aquest trencament. Podria escriure una novel·la així cada any i mig, i anar fent. No és que no em costi, sinó que és una forma que ja tinc assumida i no tinc cap necessitat de complicar-me la vida, però sí que necessito trencar i plantejar-me reptes nous. I em sembla que no és una decisió personal: té a veure amb la construcció del país. Ens ho creiem o no ens ho creiem? O estem en un procés de reconstrucció nacional o més val que pleguem i ens posem a escriure en castellà, o que cadascú foti el que vulgui. Però si no, els projectes han de ser projectes necessaris, i jo crec

*“Ha d’haver-hi una aposta real per la cultura, i quant té a veure amb la llengua encara molt més. Però aquí només aposten els escriptors”*

que la narrativa necessita ara grans projectes. I ja els té, i penso en escriptors com ara Jaume Cabré i Jesús Montcada, entre d'altres. Cabré, per exemple, des del punt de vista del prestigi, no necessitava escriure una novel·la de set-cents pàgines, ningú li reclamava, i és una feinada immensa i l'ha feta, i el país l'hi ha d'agrair. I li agraeix? No. No parlo d'agraïments en forma de creus de Sant Jordi ni copets a l'esquena, sinó d'un plantejament estructural que permeti justament desenvolupar això, a la gent de la nostra generació i els que vénen, sense que l'escriptura sigui una autoexplotació, i és perfectament factible com a reconversió d'un sector com qualsevol altre. I si ha d'estar pendent de beques que ho estigui però a l'escandinava: sabent que li donaran una beca que li permetrà treballar amb comoditat durant cinc anys, i que tindrà una política fiscal que tindrà en compte el que aquesta persona està fent, i que a més hi haurà uns mecanismes de difusió a través del suport a les agències perquè aquest text tingui la possibilitat d'arribar més enllà, que hi hagi un suport de cara a les traduccions... Ha d'haver-hi una aposta real per la cultura, i en les coses que tenen a veure amb la llengua encara molt més. Però aquí només aposten els escriptors.

## Indiferència

► A *Cara d'àngel*, Jordi Coca parteix d'un home desarrelat, una mena d'alienat palaufabrià que ha entrat dins d'una espiral d'indiferència cap a tot. “Em vaig deixar dur pel pendent de la indiferència”, diu ell mateix. Comença a freqüentar cinemes X, la prostitució de carrer i, sobretot, el *peepshow*, on un dia coneix la Cris, una noia la joventut i aparent puresa de la qual el sedueix. A partir d'aquí, Coca ens fa un relat d'una obsessió que el porta a fer una reestructuració de la vida i a superar episodis del passat, però tot plegat se li complica fins a l'extrem.

Coca parteix d'un narrador en primera persona que explica els fets a algú que no sabem qui és, amb un discurs fragmentat, i a més “al llarg del text falseja la realitat, per tant, qui ens diu que el que ell afirma i diu que és veritat no és totalment fals? I les coses que calla, que sembla que no tinguin importància, potser són vitals per canviar el relat. És un petit joc”. Segons l'autor, el protagonista “només té dues possibilitats: o fa alguna cosa per sortir de la via morta o aprofundeix encara més en l'estat en què es troba. És evident que s'equivoca i opta pel segon”. En definitiva, diu, “el que hi

ha és rebuig del que ets. El fet que per apropar-se a aquesta noia que només ha vist un moment aquest personatge triï l'opció de depurar-se ell mateix significa que la idea que té d'ell mateix és completament negativa.

*Cara d'àngel*, segons l'escriptor, posa fi a un cicle narratiu que ha durat vint anys i que ara considera creativament esgotat. De fet, ja havia intentat començar a escriure en una altra línia quan va sentir la necessitat d'escriure-la. Ho recorda així: “Em va agafar una necessitat molt intensa d'escriure-la i era un moment que tenia temps, i me'n vaig anar a l'Empordà després de fer un pacte amb la meua dona: «Me'n vaig amb una nena molt jove que fa estriptís...», i ella va trobar que era la cosa més normal del món, esclar [riu]... I em vaig tancar a escriure”.